

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SVENSKA LIFFÖRSÄKRINGSANSTALTEN

ODEN

bildad för att på möjligast billiga vilkor sprida liffförsäkringens förmåner bland den svenska allmänheten,

är stödd på solida matematiska grunder

och meddelar liffförsäkring mot moderata men bestämda premier.

De försäkrade blifva ende delegarne uti anstalten.

**Hela vinsten tillfaller uteslutande
de försäkrade.**

KONTOR:

11 Storkyrkobrinken 11
STOCKHOLM.

Vid

Torshags Hushållsskola

börjar ny kurs den 15 Augusti detta år. Sundt och vackert läge på Kolmården vid Åby station, nära Norrköping. Uppllysningar lemnas i Stockholm å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå samt i Norrköping af Doktorinnan Haglund, till hvilken äfven anmälningarna böra ställas.

Styrelsen.

Saul och David.

1. Saul.

Kvalfullt tyst och lång är natten,
 När från ögat sömnen flyr.
 Väktare, hvad lider tiden,
 Månne snart ej morgon gryr?

Icke! — Låt till mig då föra
 Herdegossen än en gång;
 Torde hända kan jag slumra
 Vid hans strängalek och sång.

Stilla, ljufligt skall han spela,
 Sjunga blott med sakta röst,
 Som en moder, då hon söfver
 Trötta barnet vid sitt bröst.

---

2. David.

(Sjunger.)

Säll den, som sitter i Herrens skugga,
 Säll den, som hägnas af Herrens hand!
 Han är bevarad, han tillflykt eger
 Mot vinterns kyla, mot solens brand.

Han fruktar icke för dagens pilar,
 Han bäfvar icke för nattens hot;
 I öde öknen, bland vilda djuren
 Sin väg han vandrar med stadig fot.

Om tusen snafva invid hans sida,
 Om tio tusen han falla ser,
 Han skall dock frälsas, så är Dens vilja,
 Som magten hafver och segern ger.

Gud sina änglar befalt att skydda
 Hans själ från plåga, hans fot från fall;
 De honom bära på hulda händer,
 Att han mot stenen ej slinta skall.

I nödens stunder, i onda tider
 Gud honom håller ännu vid magt.
 "Du mig åkallar, thy vill jag hjälpa",
 Så hafver Herren till honom sagt.

Gud låter honom se ålderns dagar
 Förr än han hemtar hans själ till sig;
 Sist får han ärfva det goda landet
 Och bo när Herren evinnerlig.

3. Saul.

Fordom hördes konung Saul prisas utaf alla munnar,
 Lofvet tystnat, nu man Davids ära öfverallt förkunnar.
 Denne unge herdegosse, som slog Goliath för pannan,
 Han förstår att vinna folket för sig så, som ingen annan.

Kan det vara Davids segrar, som fördystra mina dagar
 Och de ändlöst långa nätter hvilans från mitt läger jagar?
 Nej; jag älskar denne yngling, äfven mig förmår han tjusa,
 Helst då han i kvällens stillhet låter harpans toner brusa.

Dock — jag vet att samma hjärta hat och kärlek godt kan
 rymma,
 I mitt bröst sig ofta röra känslor vredgade och grymma.
 Kom mig då ej nära, David, ty, vid Sauls kungakrona,
 Med ditt lif det lätt kan hända du din djärfhet får försona.

Fåfångt är att hejda strömmen, der han rastlös framåt ilar,
 Fruktlöst är att binda tanken, han ej tröttnar eller hvilar.
 Hvertill tjänar dock att grubbla? Hvertill kunna spörsmål
 båta?

Ingen dödlig kan dock tyda livvets underfulla gåta.

I mitt hjärta tvenne väsens kamp och strid jag städs för-
 nimmer,
 Af en snöhvít ängels vinge ser jag stundom svagt ett skim-
 mer;

Bort det flyr, och ned jag stiger i de dolda, mörka trakter,
 Der min själ i ångest brottas med de onda andemagter.

I en sådan stund af mörker kastade jag handlöst spjutet;
 Ville jag väl träffa David, ville jag hans blod se gjutet?
 Nej; jag kunde blott ej styra, hatets känslor i mitt hjärta,
 Sökte luft allenast gifva åt min vrede och min smärta.

Efter allt hvad mig tillhörer sträcker denne yngling händer,
 Jonathan till sig han lockar och hans kärlek från mig vänder;
 Nu min unga dotter Michal söker han ock från mig röfva;
 Till att gripa efter kronan torde han ej länge töfva.

Af min konungsliga mantel redan han en flik har skurit,
 Och de tvedrägtsfrön han sådde hafva bittra frukter burit.
 Med hvar dag hans hop förstärkes, han är djärf och oförtruten,
 Jag är vorden svag och dådlös, snart min öfvermagt är bruten.

Han skall segra, jag skall falla. Fåfångt är mot ödet spjärna;
 Hoppet mig ej längre dårar, ned hon gått, min blida stjärna.
 Jakobs Gud mig öfvergifvit, han ej ser till mina tårar,
 David nåd för honom funnit. — Gud förkastar och utkorar.

Denne David, han skall föra Israel till magt och lycka,
 Skall vid folkets rop och jubel sig med segerkransen smycka;
 Hvad jag velat, men ej mägtat, skall han verka och fullborda,
 Ty med nåd och kraft af höjden Herren kläda vill sin smorda.

Underligt mig synes vara att ibland mitt hjärta längtar
 Efter honom, som jag hatar, att det till försoning trängtar.
 Skall jag lyda känslans maning, honom till mig återkalla? —
Nej! Nu tärningen är kastad. *Må jag strida, må jag falla!*

Från det dunkla, djupa Hades hör jag röster, hvilka tala:
 "Kom hit ned, här råder friden, bo bland oss i lunder svala!
 Saul, det är godt att somna för att ej på jorden vakna,
 Du har intet der att vinna, intet, som är värdt att sakna."

---

4. David.

(Sjunger.)

Jag lyfter mitt öga
 Mot bergen, de höga;
 Min hjälp är ej fjärran,
 Den kommer från Herran.

Ej fruktar jag fara,
 Gud vill mig bevara;
 Hans sköld mig betäcker,
 När natten förskräcker.

Då hvilan jag smakar,
 Min väktare vakar;
 Hans arm skall ej domna,
 Hans öga ej somna.

O Herre, min hälsa,
 Min själ vill du frälsa;
 Min hjord och min hydda
 Välsigna och skydda.

I glädjen, i nöden,
 I lifvet, i döden
 Du, Gud, är mig nära,
 Ditt namn vare ära!

C. L—m.

Baby's hand.

Redaktionen har öfver poemet "Baby's hand" emottagit aderton öfversättningar, ett glädjande bevis på att idén vunnit erkännande bland Dagnys läsare.

Täflingsskrifterna äro lemnade till professor Victor Rydberg för att genomses, och i nästa häfte hoppas vi få meddela resultatet af denna granskning.

Redaktionen.

Ernst Ahlgren.

(Forts.)

I samma låga, den tiden halmtäckta, envåningsrum, der Hörby postkontor var inrymdt, fans, afskildt från den öfriga lägenheten genom en trång förstuga, ett litet rum, som alltifrån början visat sig ega en stark dragningskraft för den unga frun. Det var Hörby boklåda, en filial af den Cronholmska bokhandeln i Malmö.

Den sköttes af familjens kvinliga medlemmar; framför allt var husfrun en nitisk föreståndarinna, ty hvad hon själf under årets lopp skulie få rekvirera af sådana böcker, till hvilka det icke fans mer än en enda köparinna i Hörby, berodde på hur stor procenten blef af försålda almanackor, katekeser och annat i landsorten mer gångbart literärt gods.

I detta landtliga diminutivum af en boklåda, som fick sin prägel af de med ett par primitiva hyllor täckta väggarne, stod vid ena fönstret ett uppslaget spelbord, och här var den unga postmästarfruns älsklingsplats. Här kände hon sig som herskarinna öfver alla bokskatterna, här öppnades begärligt hvarje nyanländt bokpaket — det kunde redan då hända att en eller annan mindre säljbar bok kommit med. (Sedermera blef det regel att *ett* exemplar af hvarje nyutkommet skönliterärt arbete medföljde). Slutligen och icke minst: här kunde hon i ostörd ro egna sig åt de språkliga och literära förstudier, som sedermera möjliggjorde hennes — autodidaktens — uppträdande i literaturen.

Hur väl Victoria Benedictson trufdes i detta oansenliga krypin har Ernst Ahlgren sedermera skildrat i de två småberättelserna *Efter Torgdagen* (Berättelser och utkast) och *Storhandel* (Folklied och småberättelser). Särskildt den senare af dessa berättelser meddela en interiör, lyckligt gripen och kastad på duken med få penseldrag, en genretafla, der stämningen är återgifven med mästernskap och der hufvudfiguren är själfporträtt.

Alla Ernst Ahlgrens första skönliterära arbeten ha kommit till i bokhandeln. Der vid det uppslagna spelbordet, äro de flesta af berättelserna *Från Skåne* och största delen af *Pengar* skrifna; här äro de första häftiga striderna mellan tanken och språket utkämpade; här har under spännande hjärnansträngning alstrats en otrolig mängd af de förstlingsförsök, som icke nått målet inför hennes själfkritik och därför aldrig publicerats, eller som under den literära jäsningstidens famlande osäkerhet på måfå kastats ut i världen för att underkännas af en okänd och sträng domare.

Den ihärdiga motgång, som mötte Ernst Ahlgrens begynnande författarskap, har blifvit utförligt skildrad *) i sina yttre drag. Det är otvifvelaktigt att dessa motgångar lemnat efter sig djupa spår i Ernst Ahlgrens utveckling. Den konstnärslängtan, som halft omorgnad sträckt på sig under de åren, då hon växte ut från barn till kvinna, och som då kväfdes af faderns maktspråk, kom nu igen, endast starkare, mera intensiv och mera medveten. Också nu stötte den på motstånd utifrån, men lika litet nu som förr lät hon motståndet nedslå sitt mod. Det var en tid rik på felslagna förhoppningar, men också en tid af energisk viljeuppfosttran och sträfsamt arbete, och det var under dessa motgångens år, som Ernst Ahlgrens diktargry mognade, under arbete, själskamp och lidande.

Under detta lifsskede inträffar också den sjukdom, som skulle bli af en så genomgripande betydelse för Ernst Ahlgrens framtid.

En knäskada, som hon själf trodde föranledd af en stöt, utvecklades på våren 1881 till en farlig åkomma, som två år band henne vid sjukbädden, först i Hörby, sedan i Lund och Malmö. Hon uthärdade under dessa år mera af fysiska plågor än de flesta andra genomgå under ett helt lif. Gång på gång underkastades hon de smärtsammaste operationer; läkaren tillrådde kloroformering, men hon ville — på grund af en viss idiosynkrasi emot konstlade bedöfningsmedel — aldrig tillåta det; och medan knifven förrättade sitt arbete låg hon stilla, med sammanbitna tänder, utan en klagan. Gång på gång bragte febern henne i dödens närhet, men hon bibehöll samma lugn inför det stora mysteriet, som sedermera, under den långa konvalescensen, gaf hennes lynne sin grundton af undergifvenhet och jämnmood.

*) Se *Polstjernen* 1889. För dem, som ej der läst Axel Lundegårds uppsats, meddelas här i största korthet några fakta: Ernst Ahlgrens första skizzer trycktes i skånska landsortstidningar; från Snällpostens redaktör, doktor Herslow kom den första aldrig förgätna uppmuntran. Med Edvard Bäckström, till hvilken författarinnan anonymt hänvände sig, utbedjande sig hans omdöme om en insänd längre, berättelse ("Fidelio") stod hon sedermera i brevväxling; men idealistens intresse för nybörjarinnan upphörde i och med detsamma som hon sökte följa dr Herslows råd och teckna bilder ur det verkliga lifvet. Efter oräkneliga afslag från olika håll blef en ny skizz tryckt i Ny Ill. Tidning, hvars dåvarande redaktör Ernst Beckman också visade blick för det lofvande författarskapet. De första signaturerna (Ivar Tardif, O. Twist o.a) byttes nu för alltid mot Ernst Ahlgren. — Detta märke började synas då och då i Fyris, hvars redaktör för literaturafdelningen Frans von Schéele ej blott varmt uppmuntrade Ernst Ahlgren, utan också skaffade förläggare till novellsamlingen *Från Skåne* (1884). Sina erfarenheter under striden för sin literära tillvaro har Ernst Ahlgren i denna samling antydt genom skizzerna *En omvändelsehistoria* och *Folkvännen*.

Dödens närhet kom henne att älska lifvet varmare än förr. Det finnes i vår yngre litteratur en liten skizz *Lycka* *) som utan tvifvel är en skildring från denna period af Ernst Ahlgrens lif. Der ligger en dödssjuk kvinna på sin bädd och ser genom fönstret ut i den gamla, halft förvildade trädgården derutanför; och i dess a trötta ögon speglar sig naturen med en glans som aldrig förr. Hvarje solstråle, hvarje färgskiftning, hvarje välbekant kontur i denna trädgård, som i många år varit hennes lifs horisont, insuper hon nu med en så intensiv förnimmelse af naturens fägring, som hon aldrig förr erfarit. I denna förnimmelse finnes endast ett litet stänk af förgängelsens vemod; den enda lilla disharmonien i hennes sällhetskänsla är tanken på att denna naturens skönhet skall dö med henne själf, ty ingen annan skall kunna känna den så djupt, så befriande som hon, den döende.

Öfver hennes af lidande härjade drag ligger det dock ett skimmer af stilla lycka. Hon har gjort upp räkningen med tillvaron: sjukdomen har gifvit henne hvad hon törstat efter, frihet, och nu kommer döden i rättan tid som afslutning på ett misslyckadt lif. Hon drömde också hon en gång om en lifsgerning, något att lefva för eller, i brist derpå, något att dö för, men hon fann hvarken det ena eller det andra, och hon kunde aldrig finna det: hon var ju kvinna.

Det blef emellertid icke blott frihet sjukdomen skulle gifva Viktoria Benedictson. Den utvecklade till ett personligt ömhetsförhållande tillgifvenheten mellan henne och hennes yngsta styfdotter, som var hennes sjuksköterska, och detta förhållande fylde sedan en del af tomheten i styfmoderns lif.

Sjukdomen var det också, som bragte hennes diktargry till mognad; det var den, som gaf hennes diktning en resonansbotten, gaf den lidandets djupa stämmningsfulla underklang.

Nu vaknade skaparkraften som aldrig förr, med en rikedom af nya ämnen, uttrycksfulla scener, bilder, som osökt togo form och färg. Detta var sjäslifvets vårbrytning; från denna tid var hon diktare.

Hon arbetade under sjukdomen just så som hon sedermera medvetet alltid arbetade: inom sig klargjorde hon sina personligheter, samtalade med dem, försatte dem i alla slags situationer — för att i grund lära känna dem — målade för sig episod efter episod, knöt replik till replik, koncentrerade skildringen, så att hon fick fram det mest kännetecknande, innan hon satte pennan på papperet för att utarbета stoffet. Så var t. ex. *Pengar* i allt väsentligt färdig under själfva sjukdomen, fast den nedskrefs senare.

*) Se *I gryningen* af Axel Lundegård.

Det var sålunda först sedan sjukdomen gifvit henne ro att finna och utveckla sin egendomliga, ytterst långsamma arbetsmetod — hvars *synliga* resultat ibland kunde vara 5—6 rader om dagen — liksom den åt själfva diktarbegaifningen gaf en, af personliga konflikter ostörd tid att mogna, som Victoria Benedictson blir *Ernst Ahlgren*, författarpersonligheten med det starkt utpräglade skaplynnnet. Det namnet blef sedermera för henne själf och hennes vänner den käraste benämningen; och det var endast inför främmande människor, som hon ännu var fru Victoria Benedictson. Det namnet betecknade för henne kälkborgerligheten och småsinnet; Ernst Ahlgren deremot var friheten, den vida andliga horisonten, diktarkallet.

1883 återvände hon till Hörby som konvalescent, men med en i flera afseenden bruten helsa och bunden vid kryckorna, dem hon blott under de sista åren stundtals kunde undvara.

Hon hade nu samlat hela sin kraft till en uppgörelse angående sin personliga ställning i hemmet. Hon begärde full frihet att lefva som fränksild hustru, med en själfständig verksamhet, men också med pligt att själf bestrida alla omedelbara utgifter.

Offentlig skilsmessa önskade hon icke af flera skäl, särskildt för barnens skull, och man stannade således vid denna enskilda öfverenskommelse.

* * *

I Maj 1881 hade Hörby fått en ny kyrkoherde, hvilken, som så mången annan trons man i dessa tider, såg förnekelsen inkarnerad i sitt eget kött och blod.

Att kyrkoherden Lundegårds näst äldste son, Axel, skulle bli landsbyns "grimme ælling" var af nämnda skäl alldeles naturligt; och till Ernst Ahlgrens sjukbädd trängde rykten om den unge studenten, som var så hänsynslös mot all landsbyetikett, så upprorisk mot alla häfdvunna åsigter, liksom han å sin sida hörde talas om den sjuka postmästarfrun, hvars literära intressen ingen då ännu nämde om, men väl om hennes målning. Någon personlig bekantskap inleddes egentligen icke förr än på våren 1884, då Axel Lundegård (hvilken efter en brytning med sin far sökte slå sig ut på egen hand i Stockholm genom literärt arbete) erhöi ett bref från Ernst Ahlgren, som började med ordet: Kamrat! och i hvilket hon uttalar sitt intresse för hans sträfvan, som hon kunde sympatisera med efter att "i åtta år under fem olika signaturer i fem olika tidningar" ha kämpat mot samma literära motigheter och hon fortsätter:

Jag vet att våra åsichter i många fall äro de samma och att vi båda, delvis åtminstone, komma att kämpa för samma sak, ty Ni är ju "en af de våra" — det förkättrade "unga Sverige". Men om också icke så vore, skulle det icke hindra mig att erbjuda detta kamratlika handslag, ty skrånande är mig det förhatligaste af allt. *Ärlighet*, se der hufvudsaken! En lugn sansad ärlighet och en outtröttlig sträfvan efter sanning, det är hvad vi böra ha för ögonen. Att vara *sig själf* är svårt nog, men det är dit all själfuppföstran bör syfta.

Detta första bref anger redan arten af det vänskapsförhållande, som (sedan Axel Lundegård slutit vapenstillestånd med sin far och åter besökte Hörby) började under sommaren 1884, med den lilla boklådan till skådeplats.

Nu kom Ernst Ahlgren första gången i lefvande beröring med den nya tidens tankar, ytterst radikala i hvarje afseende, så som de gestalta sig i en ynglings sinne. Nu fick hon uttryck för den opposition mot all den konventionalism, det hyckleri i sammanlefnaden människor emellan, som hon själf känt men ej drömt om att på detta sätt storma löst emot; nu frigjordes hon från åtskilliga kvinliga fördomar rörande det verkliga lifvet, genom en ung mans oförbehållsamma uttalanden om huru lifvet tedde sig derute bland männen. På samma gång fann hon denna manliga individualitet nog sympatiskt anlagd, för att hon utan skygghet kunde delgifva honom sin kvinliga åskådning och båda funno sålunda hvarandra vara befryndade naturer, som i många hänseenden älskade det samma, hatade det samma och framför allt hoppades detsamma: en framtid som diktare. Båda behöfde vid denna tid en sådan vän, med hvilken de kunde afhandla arbetsplaner, idéer, böcker, lifserfarenheter på en fullt kamratlik grund och sålunda fortsatte brefvexlingen under åren 1884—86, då Axel Lundegård lemnade Stockholm för Köpenhamn.

Denna brefvexling gömmer ej blott oförbehållsamma meddelanden om hvarderas enskilda utveckling och lifserfarenheter, utan den är en del af hvarderas utvecklingshistoria. Ernst Ahlgren var visserligen tio år äldre samt kände sig genom sjukdom och lidanden mycket äldre än sina år. Men hon erkände sig det oaktadt hafva åtskilligt att lära af den yngre vännen, liksom denne i andra hänseenden hade något att lära af henne. Hon har själf sagt, att hon aldrig kunnat skildra män på det lifsverkliga sätt, som så väsentligt skiljer hennes arbeten från de flesta författarinnors, om lifvet icke, jämte den mångsidiga erfarenheten af olika mäns skaplynnen, gifvit henne möjligheten af samarbete med en manlig intelligens på grundval af en fullkomlig jämlikhet. Denne kamrat hade icke en skynt vare sig af manligt öfversitteri eller manligt galanteri gent emot henne som kvinna och det var detta, som från

början ingaf henne den stora trygghetskänsla, hvilken kom henne att våga vara sig själf. Han var lika stråft ärlig i sin insigtsfulla kritik, som gifmild med sin uppmuntran, och hon kände sig behöfva båda delarne, men framför allt uppmuntran för att stärka sin, af de många motgångarne försvagade, själf tillit.

Lugnt och fritt fortsatte de att dryfta tidens frågor, arbetets likor, diktens uppgifter och uttrycksmedel. Och såväl arten af detta samarbete som af det personliga förhållandet mellan Ernst Ahlgren och Axel Lundegård — ett förhållande, som varit för ovanligt att kunna undgå misstyndningar — är lagd i dagen genom den af lifsverklighet genomträngda dikten *Modern*. Detaljerna äro omdiktade, karaktärerna bevarade, ehuru *sonens* möjligen förlorat på att Ernst Ahlgren ej hann meddela den alla de sympatiska drag hon ämnat. *Moderns* gestalt deremot är vorden den mest, i stort taget, helstöpta och verklighetstrogn bild framtiden kommer att ega af Ernst Ahlgren.

Denna starka vevolverkan skulle möjligen med andra naturer kunnat bli hämmande för bådads frihet, eller skulle kunnat snedvrída enderas andliga växt. Men i detta fall tillkom den lyckliga omständigheten, att hvarderas natur just kräfde hvad den andre hade att gifva, och att hvarderas utveckling gick så jämsides med den andres, att ingendera behöfde sakta eller påskynda sin gång för den andres skull; ja, att, när hvardera för sig tillryggalagt ett vägstycke, möttes båda dock senare på samma punkt. Och det var denna sällsynta likhet och gemensamhet i utveckling, denna aldrig svikande erfarenhet af ett slutligt, helt förstående — trots en och annan konflikt eller meningskilnad af den art, som mellan utpräglade individer aldrig kunna undgås — hvilka närde den känsla af andlig frändskap, som knöt båda allt fastare samman, och som fick sitt sköna minnesmärke i *Modern* och sin framtid, äfven efter döden, i Ernst Ahlgrens literära testamente till Axel Lundegård. Detta testamente af det dyrbaraste en människa kan gifva den andra — sina tankar att tolka, sina arbeten att utföra, sitt lifsverk att fullborda — gafs under ett stort förtroende till emottagarens vilja och förmåga att värdigt lösa uppgiften.

Mången gång, särskildt mot slutet, uttryckte Ernst Ahlgren sin glädje öfver att *detta* lifsförhållande åtminstone blifvit hvad det borde vara, gifvit hvad det kunnat gifva; att det icke hade inneburit någon tragisk konflikt, någon olöslig motsägelse; utan att det från början till slut bibehållit det skaplyne, som hon angaf i sitt första bref, genom tilltalsordet *kamrat* — det tilltalsord, som också börjar hennes *sista* bref till den vän, hvilken i ett fullt och lugnt förståendes dager delat

hennes arbetsglädje på det skördefält, der hon nu lemnade honom ensam kvar. Ingendera hade någonsin velat blifva den första för den andra och kanske hade de just så lyckats att varda så mycket för hvarandra som de blefvo.

* * *

Från 1883 till och med 1886 är Ernst Ahlgrens lyckligaste arbetstid. På våren 1884, något senare än det ofvan anförda brevet skrefs, utkom *Från Skåne*, hvilken spände förväntningarne högt med afseende å författarens nästa bok. Och denna blef *Pengar* (1885) — af mången ännu ansedd som Ernst Ahlgrens yppersta diktverk — hvilket med ens grundlade hennes popularitet. Framgången var dess mer äkta, som den var alldeles opåverkad af kritiken; publiken tog sig friheten — liksom senare med *Fru Marianne* och nu nyligen med *Modern* — att vara entusiastisk innan ännu någon enda "ansedd kritiker" gifvit lof. Och det är tyvärr inte ofta som den läsande allmänheten är så vågsam.

Ett uttryck af de många varma sympatier, som *Pengar* i de mest olika kretsar vann åt sin författare, var den inbjudning från fru Sofi Adlersparre att gästa hennes hem, som hösten 1885 förde Ernst Ahlgren till Stockholm. Detta blef hennes första längre vistelse i hufvudstaden; hon hade förut der endast gjort tre kortare besök, det senaste 1878 för att göra Edvard Bäckströms personliga bekantskap.

* * *

Det var en samkvämsafton i Nya Idun nämnda höst. Ett lifligt samtal var i full gång, då en hög, svartklädd gestalt syntes öfver alla de välbekanta ansigtana, en gestalt kring hvilken sorlet med ens dämpades. Hvem var denna främmande?

Ett ädelt hufvud, litet, findanadt, som på en antik staty; huru vackert det satt på den smärta, välvuxna figuren! Det mörka håret var uppsatt i en enkel grekisk knut — ej heller i detta afseende stördes harmonien. De tjocka, som med kol tecknade ögonbrynen, den öppna, intelligenta pannan, den förnämt och kraftigt formade näsan, munnen med de på en gång väna och energiska linierna — allt detta angaf mod och lifskraft. Men ett djupt veck fanns mellan de hvarandra närliggande ögonbrynen; de måste ofta sammandragits af smärta; fina fåror, sådana, som blott årslångt lidande ristar, syntes kring munnen; och melankoli låg på djupet af dessa iakttagande stålblå ögon. Så borde den tragiska sånggudinnan framställas eller Elektra — ett

leende bredde just då ett så vackert uttryck öfver de stränga dragen att man strax tillade: "eller Antigone".

"Fru Victoria Benedictson d. v. s. Ernst Ahlgren!"

Såg hon så ut, den medelålders postmästarfrun från den skånska landsbyn, som man hört skulle dölja sig bakom det manliga författarmärket?

Då måste hennes egen lidandeshistoria vara än djupare gripande än någon af de lidandeshistorier hon skildrat.

Något af denna hennes egen historia fick man strax del af, när hon grep de bredvid henne stående kryckorna och begaf sig till en soffa, hvilket dock skedde med ett så spänstigt behag, att man knappt hann uppfatta att stegen togos med hjälp af de ännu outhärliga stöden. Frihet och kraft var i så hög grad det helhetsintryck Ernst Ahlgren meddelade, att kryckorna aldrig tycktes tillhöra henne, utan för hvar gång brukas liksom tillfälligt.

Som en annan disharmonisk tillfällighet föreföll det också att denna varelse ur antiken skorrade på bred skånska. Men sedan man lärt sig tyda stämmans brustna klang, sedan man förnummit huru hjärklappningen vid den minsta rörelse gjorde rösten skälfvande, då vardt den skånska brytningen en lindring; den gaf åtminstone en mask af hvardagsro och trygghet åt denna ömtåliga skygghet. Ett annat litet drag föreföll deremot genast, som det för Ernst Ahlgren enda naturliga: att hennes enkla och stilfulla drägt var en *sorgdrägt*. Att bära något annat skulle under de sista åren för henne varit en svår själföfvervinnelse, så starkt var då hennes behof att äfven i det yttre ge uttryck åt sitt inre.

Den, som i ett samkväm närmade sig Ernst Ahlgren, i hopp om ett samtal, blef sviken. Ingen teg mer orubbligt än hon i ett större sällskap och äfven i ett mindre blandade sig sällan hennes röst i ett lifligt samtal. Endast mellan fyra ögon var hon i stånd att rikt meddela sig. Men så hon kunde lyssna i stället! Med hvilken klok blick hon följde samtalen; med hvilket snabbt förstående leende hon mötte en genuin känsla, en originel tanke; hur tacksamt och hur lätt det var att framlocka det halfhöga men barnsligt perlande skrattet, som var så rörande, emedan det røjde alla de undertryckta glädjetillgångar, hvilka gömdes i detta lynnes djup.

Ernst Ahlgren hade en sällsynt förmåga att kring sig samla en krets. När hon 1885 flyttade från Söder till Sturegatan, der hon ordnade sig för en längre vistelse, var det sällan tomt i de båda små rummen, der enkelheten fick en sådan prägel af lugn förnämlighet och varm hemtrefnad, genom värdinnan själf, som oftast halflåg på en chaise-

longue — den för hennes knä mest lindrande ställningen — under det någon liten grupp af ofta mycket olika personer samtalade kring henne.

Hon gjorde intet försök att hålla salon eller att egga till andliga torneringar för att själf uppträda som prisdomare. Hon lifvade kretsen, endast emedan hon själf var så helt med i den; emedan hon hade ett så äkta intresse för hvars och ens personlighet, att hon lockade fram meddelanden, genom hvilka det bästa i hvarje skaplynn e otvunget gaf sig uttryck. Hon hade en så böjlig sympati, en sådan frihet från vare sig liberala eller konservativa fördomar och dogmer, att vidt skilda åsikter hos henne funno ett välvilligt mottagande. Men den, som af detta förleddes att tro på en full meningsfrändskap mellan sig och henne, hade sig själf att skylla. Ty Ernst Ahlgren kämpade fanatiskt för att aldrig räknas till något parti; frihet var hennes lifsvilkor och hon sökte alltid klargöra för sina vänner i hvilken grad hon var ögonblicksintryckets människa, huru helt hon uppgick i det närvarande, hvilken förmåga hon hade att upptaga det väsentliga i hvarje tankegång, som gaf henne intryck af äkta öfvertygelse.

Att människor hade så svårt att tro detta om henne, berodde mest på hennes yttre väsen, som gömde den eldiga, impulsiva konstnärsnaturen under den lugna, kyliga själfbeherskningen, gömde den så väl, att man ej lätt anade, huru under denna yttre företeelse, som så påtagligt tycktes tillhöra en ovanligt samlad, inom sig enig personlighet, en omutligt och orubbligt öfvertygad principmänniska, i stället svalade ett omätligt djup af omedelbar lidelse med stundligt skiftande men alltid intensiva stämningar.

Under denna samma Stockholmsvistelse, då hon föreföll alla endast upptagen af att samla nya intryck, och att göra detta med en så frisk omedelbarhet, att man trodde hennes personliga historia vara något alldeles afslutadt, och henne själf för framtiden helt tillhöra sin diktning — då kämpade hon redan medvetet mot själfmordstanken. Hon hade under sjukdomen varit så nära friheten genom döden, att frihetslängtan fortfarande kretsade kring dödstankarne.

Själfva ifvern, med hvilken hon här i Stockholm knöt förbindelser med människor, sökte bekantskaper, hängaf sig åt intrycken var — som alltid hos henne — försöket att bygga sig af många fina trådar ett bo här i lifvet. Hon ville ej förblifva hvad hon kallade sig, "en vinddrifven stormfogel;" hon ville öfvervinna tomhetskänslan, hvilken hon kände som dödande.

Framför allt var det diktningen, hon hoppades skulle fylla tomheten. Och hon kunde tala om detta sitt hopp under förtroliga

stunder, så som en mor talar om den son, hon tror skall bli hennes stöd en gång, ifall hon kan göra honom så stark och god, som hon önskar.

Jämte *Fru Marianne* hade hon då också en större novell färdigdiktad inom sig, i hvilken hennes inre lif under sjukdomen till dels utgjorde stoffet, nämligen *Att dö*. Den blef ofullbordad och några små skizzer — *I väntrummet*, *Stackare* (i *Juleroser* 1889) — var allt hon hann meddela från denna rika tid af inre utveckling. Hennes lifsverk, hennes "stora roman" skulle bli *Lady Macbeth*, der hennes ämne var en så djup tragedi ur en konstnärligt begåfvad kvinnas lif, att hon icke ville göra detta arbete förr än hon nått en sådan literär ställning och en så konstnärlig mognad, att hon kunde skriva den just så, som hon ville.

Under vistelsen i Stockholm utkom det, på motivet i novellen *Koketten* (se *Från Skåne*) bygda dramat *Final*, der medarbetarskapet mellan Ernst Ahlgren och Axel Lundegård varit så gemensamt, att bådas namn stodo på titelbladet. Till ett sådant gemensamt arbete hade deras inbördes kritik af hvarandras arbeten och deras jämnlöpande utveckling oafåtliga tenderat. Äfven om Ernst Ahlgren lefvat hade sannolikt flera arbeten kommit att bära dessa båda författarnamn.

Från själfva Stockholmsvistelsen är det endast ett intryck, som omedelbart stannat inom Ernst Ahlgrens diktning men det är ett, som blifvit bland vår litteraturs mästerverk, *Herr Tobiasson*, der hon skildrat sin egen Stockholmsjul och en sida af sin personlighet på ett så individuellt sätt, att hon skämtsamt hänvisade till sitt "andra jag", herr Tobiasson, när hon ville förklara yttranden eller beteenden af Ernst Ahlgren.

Om Ernst Ahlgren hade lefvat, skulle hon antagligen blifvit stadsbo på allvar och hvilka intryck, som då kommit att företrädesvis återgifvas i hennes diktning, är icke nu möjligt att veta. Att framdeles skriva mer och mer för teatern — som hon lidelsefullt älskade — var en af de uppgifter hon talade om att utbilda sig för. Men att hon, på det utvecklingsskede hon befann sig, kände sig väsentligen vara *landsortsskildrare*, det är visst. Hon ansåg detta som sitt egentliga område, emedan hon från detta fått sina starkaste intryck af människolifvet under de år, barndomens och ungdomens, då intrycken också skarpast fixera sig. I detta afseende som i flera andra — exempelvis den stränga arbetsmoralen, det djupa förståndet af allt mänskligt, den hjärtliga humorn och den optimistiska tron på lifvet — liknade hon George Eliot, med hvars tidigare utvecklingshistoria Ernst Ahlgrens också har åtskilliga likheter. Men George Eliot fick, vid rätta tid-

punkten, allt hvad Ernst Ahlgren måste sakna hela sitt lif. Hvem vet huru nära Ernst Ahlgren annars nått upp till denna författarinna, hvars arbeten hon först under de sista åren af sitt lif lärde känna, men som då vardt den enda kvinliga diktare, hvilken ingaf henne en lidelsefull beundran och vördnad.

Ernst Ahlgren insåg att hennes styrka låg i skildringen af det hon innerligt lefvat sig in i, deremot icke i att fasthålla en mera flyktig stämning, att återgifva ett mera ytligt intryck. Och hvad själfva arbetsmetoden angår, så förkastade hon helt och hållet för *sin* del den, der det upplefvade skildras utan urval. För sin del komponerade tvärtom Ernst Ahlgren sina arbeten mycket noga, och dervidlag angaf hon sitt säregna sätt att gripa sig an med ämnet, då hon sade sig älska att hugga ut en vy, så låta löfvalvet skymma en del och så hugga ut en ny vy, men deremot ej gärna föra läsaren längs en öppen väg, der allt syntes lika tydligt.

Vid själfva utarbetandet var hon också den omsorgsfullt pröfvande och sökande konstnären. Hon brottades med orden, tills hon funnit det mest träffande uttrycket; hon lade till och tog bort, ända tills hon fann det mest lifsverkliga framställningssättet. Liksom målaren tyller sin portfölj med skizzer, af hvilka fåtalet sedan bli tafior, så hade Ernst Ahlgren sin "stora bok", i hvilken hon antecknade samtalen, naturtafior, karaktärsanalyser omedelbart ur verkligheten, allt som förstudier till sina arbeten, åt hvilka hon, utan detta samvetsgranna tillvaratagande af intrycken, icke skulle kunnat ge en så äkta verklighetshalt, på samma gång som hon, genom att med genialisk urskiljning omdana stoffet, aflägsnade tillfällighetens och gaf konstnärighetens prägel åt sina diktverk.

Denna ytterligt samvetsgranna arbetsmoral var *hennes* bidrag till lösningen af kvinnofrågan.

Ernst Ahlgrens egna lifserfarenheter hade gjort henne till en varm anhängare af hvarje sträfvan för kvinnans ekonomiska och rättsliga likställighet med mannen.

Men hon ansåg att med en sådan frigörelse skulle man faktiskt hafva vunnit mycket litet, om den ej följdes af en kvinnornas inre frigörelse, framför allt från fördomar, men äfven från oriktiga anspråk.

Allt upphöjande af kvinnoarbetet, *såsom sådant*, var henne motbjudande; först när kvinnans arbete bedömdes opartiskt såsom männens, först när kvinnorna på sig själfva stälde samma anspråk som männen ställa på hvarandra i fråga om samvetsgrannt, produktivt arbete, först då ansåg hon att det kunde bli tal om jämlikhet. Att bli bedömd som författare, med hänsyn till att hon var kvinna, framkallade hos

Ernst Ahlgren en harm, äfven då omdömet var lofordande, som inför en förolämpning. Och gentemot det kvinligt konstnärliga fusket var hon själf en lika omild domare, som den gamle lektorn i skizzen *En grobian*.

Denna Ernst Ahlgrens arbetsmoral satt ända ut i fingerspetsarne; den gaf sig uttryck t. o. m. i själfva hennes manuskript, hvilka röjde skönhetssinne och samvetsgrannhet i hvarje liten detalj, och der den perl-runda, fasta handstilen flöt så jämn och klar. Äfven i detta afseende präglade sig Ernst Ahlgrens inre utveckling i det yttre. Hennes tidigare handstil var tydlig, men nästan barnslig och icke alls ovanlig; ju mer hon under skrivandet blef herre öfver innehåll och form, ju mera reste sig handstilen upp, blef bred och kraftig, med en alldeles säregen individualitet i de raka bokstäfverna, lättlästa som tryck.

Med en ändå djupare afsky än den, med hvilken hon mötte fusket och de tomma anspråken, riktade sig Ernst Ahlgren mot konventionalismen och halfheten, framför allt hos kvinnorna, men för öfrigt hvar hon träffade dem. Till hvarje annan lifsföreteelse räckte hon medkänslans hand; dessa ensamt kommo henne att gripa efter vapen. I allt hvad hon skrivit ur medelklassens lif kan man spåra detta grunddrag: i Selmas öde, Mariannes tidigare historia, i små stycken som *Twist*, *I kupén* m. fl. Den kvinnogestalt hon med hela sin kärlek omfattar — Hilma (i *En realist*), Selma (i *Pengar*), Siri (i *Telefon*), fru Ramberg (i *Romeos Julia*) — har som sitt mest kännetecknande drag att hon har mod att vara sig själf, att vara sann och vara hel.

Hel eller *half* — i *arbete* och i *kärlek* — det var för henne frågan, när det gälde en persons karaktär. Der afgjordes hennes sympati, medan åsigtarna kunde få vara huru vexlande som helst utan att det störde hennes vänskap, förutsatt att man icke själfklokt och dogmatiskt ville lägga band på hennes egen individuella frihet.

Man står der inför en annan af motsatserna inom Ernst Ahlgrens personlighet. Medan hon intellektuelt var så modernt anlagd, så smidig, så väl kunde lämpa sig efter många olika lynnes- och meningsskiftningar, var hon till sitt eget innersta skaplynnne en mycket exklusiv natur, utan möjlighet att dela eller dämpa sina våldsamt starka känslor, en natur utan ersättningsmöjligheter.

Ett litet drag belyser denna förmåga att lidelsefullt omfatta ett enda förhållande. Hon har i *Den gamla Sèvresporlinsgruppen* skildrat sin sorg, då detta lilla konstverk såldes bort ur hemmet. Men ännu skarpare kom denna sorg fram i ett yttrande, hon en gång fälde: "Så länge den fans, såg jag knapt det, som var otrefligt och oskönt i hemmet;

den gruppen gaf en festlig prägel åt alltsammans; jag sökte, så godt jag kunde, ordna allt till en värdig bakgrund åt det der enda konstverket. Sedan den var borta lät jag allt vara: det lönade ju inte mödan mer."

Det var emellertid icke många, som sågo till botten af Ernst Ahlgrens natur och der uppdagade ofvan antydda grunddrag.

Hon gaf tvärtom i allmänhet intrycket af att kunna taga på många händer och dela sig åt många håll. Utåt sedt var detta också fallet; innerst betydde ytterst få människor något väsentligt för henne. Detta innebar dock ej någon egoistisk köld, ty hon kunde dela andras fröjder och lida deras sorger på det mest akuta sätt, så akut att äfven detta slet ut hennes motståndskraft mot en tillvaro, som ger många möjligheter till medlidande, få till medglädje. Men hennes innersta väsen var af det slag, som skildras i Modern:

"Sådana människor som jag borde slås ihjäl vid födelsen, de passa icke bland de andra. De äro endast människohalfvor, der andra ega hud och ben, der ha de blott en tunn hinna och deras hjärta fäster sig vid *ett*, ett enda förhållande; ryckas de lösa derur så blöda de till döds."

Den krets Ernst Ahlgren i Stockholm slöt sig närmast till var den grupp inom 1880-talets författare, som kallats "unga Sverige"; så väl hennes lifsåskådning som hennes personliga sympatier förde henne dit. Till Gustaf af Geijerstam, "hvars ljusa och öppna natur" hon på ett så välgörande sätt fann komplettera sin egen "mörka och slutna", stod hon sedan 1885 i ett förtroligt vänskapsförhållande, och, liksom med Georg Nordensvan, underhölls vänskapsförbindelsen genom en flitig brevexling. I båda dessa förhållanden var det den *kamratlika* prägeln som hon framför allt värderade; att hon blef behandlad som *människa* helt enkelt, var henne särskildt dyrbart. Ernst Ahlgren skref lika lätt som hon ogärna talade och hon strödde, under sina sista år, åt många håll kring sig mycket skiftande uttalanden, så att den, som ur hennes bref skall få fram hennes bild, måste noga sofa hvad som är väsentligt och hvad som är vexlande i hennes stämningar, hvad som är hennes eget lynne eller endast en återklang af det skaplynne till hvilket hon talar. Ty utan att någonsin förstå sig, hade hon omedvetet hvarje sympatisk naturs böjelse att anslå just den ton, som hon kände skulle vibrera starkast i en annans själ.

Orubbligt måste man som grunddrag fasthålla *frihetslidelsen*, hvilken gjorde henne skygg för att uppträda i flock äfven med sina meningsvänner i striden mot den gamla lifsåskådningen, och hvilken

gjorde henne utom sig, när hon brukades af dennas målsmän mot den ungdomliga grupp, som hon dock stod närmast. Detta själfständighetens ensamhetslidande hade icke ringa del i den fruktan, med hvilken hon motsåg och slutligen flydde framtiden.

* * *

Efter återkomsten från Stockholm till Hörby på senvintern 1886 började Ernst Ahlgren arbeta med *Fru Marianne* och njöt en af de relativt lyckliga tiderna i Hörby, då hon för ögonblicket kunde skjuta å sido småaktiga obehag, omgifningens brist på sympati, landsbyförhållandenas trånghet under ifrigt arbete eller under långa, ensamma vandringar på sin kära hed. En anonym gåfva hon vid denna tid mottog från en kvinlig mecenat — hvars lifsväg bildar en hel vintergata af sådana ljuspunkter meddelade åt andras tillvaro — satte henne också i stånd att åt sig ordna ett par små rum i en sidobygnad. Med den förmåga af frisk njutningslust, af barnsligt nöje, som låg i hennes mörka natur, likt solglittret öfver hafsdjupen, kunde en sådan händelse vara ett rikt glädjeämne. Att ega ett verkligt skrifrum, ett rum med bokhyllor, hvilsoffa, matta och taklampa, men först och sist med ett riktigt skrifbord, hade hos henne varit en så stor önskan, att dess uppfyllelse syntes henne drömligt härlig — för en tid.

Men så drefs hon åter bort genom tyngden i Hörbyluften, genom plågan af alla de nålstygn, hvilka hon kände mer retligt för hvar gång hon återvände på ett kort besök efter en längre frånvaro. Hon hade så länge undertryckt sin natur, att dess kraf att lefva på sitt eget sätt, nu brutit fram våldsamt, egoistiskt, om man så vill.

Ty hon hade i det gamla hemmet ännu oafslutade moderspligter, dem hon insåg. Men hon insåg tillika att det nu gälde att rädda sin egen andliga tillvaro, sitt diktarkall — och *båda* dessa moderspligter mäktade hon icke fylla. Dessutom var hon ej af dem, för hvilka de naturliga banden hade inflytande på känslan eller pligt-känslan. Endast ett förhållande af *alldeles frött val* kunde för henne erhålla en lifsafgörande betydelse.

Hösten 1886 började hennes längre besök i Köpenhamn och det blef hufvudsakligen i denna stad hon bodde under de sista två åren, med afbrott endast för kortare besök i Hörby samt några månaders vistelse i Paris våren 1887 och några veckors under våren 1888. Under dessa år började hennes sugande törst efter estetisk utveckling, förfinadt konstnärligt och intellektuellt umgänge, omvexling och innehållsrikedom att tillfredsställas. Men på samma gång medförde de nya lifserfarenheterna nya, af förtiden oberoende konflikter, som för en

stolt och hel natur, voro af ytterligt tärande art. Dertill kom att bredvid hennes ökade förfining, hennes stegrade lifskraft stod som en hotelse den ekonomiskt osäkra tillvaron, sedan hon skulle lefva af sitt eget arbete, hvilket de starkt minskade tillgångarne i hemmet under de senare åren gjorde nödvändigt och ej blott för hennes själfkänsla önskvärdt.

Hade Ernst Ahlgren varit ung och frisk skulle hon ekonomiskt varit bättre stäld, än de flesta af våra yngre författare, ty hon fick relativt höga honorar och allt hon skref mottogs med ifver öfver allt. Dessutom tillkom sista året svenska akademiens understöd. Men hennes kroppsliga svaghet, som gjorde ansträngdt arbete omöjligt, hennes långsamma sätt att arbeta, hennes oafvisliga behof af fullkomlig hvila tidtals gjorde henne mer beroende än andra af det ekonomiska trycket, som därför också blir den ständigt återkommande mara, hvilken de sista åren förföljer henne. Hon ville icke, kunde icke skriva för bröd; hon måste arbeta på sitt eget lugna sätt för att producera något dugligt och — "Sverige har endast råd att föda snabbskrifvare", sade hon en gång med den utsägliga bitterheten hos en rik varelse, som känner sig gå under emedan hon, som så många andra, hvilka delat hennes öde, tillhör ett intellektuellt och materiellt fattigt land, ett land, som icke har förmågan eller viljan att åt kulturen rädda sina bästa krafter. Det ekonomiska bekymret var — enligt hennes eget bestämda, till olika håll upprepade uttalande — en af de förnämsta anledningarne till hennes död. Och visserligen har hon i detta fall, som i andra, fält ej alltid samstämmande yttranden; ty enhvar känner ena gången den ena bördan trycka starkare, en annan gång den andra. Men härvidlag äro hennes utsagor dock så pass samstämmande, att man har rätt att antaga: att om Ernst Ahlgren egt en sorgfri ekonomisk tillvaro, med tryggad arbetsro och möjlighet till hemtrefnad i en henne sympatisk omgifning, skulle hon antagligen varit räddad åt vårt lands litteratur.

Att en för vårt lands fleste författare rent af typisk olycka, fattigdomen, hos henne skulle sammanfalla med en mer än vanligt intensiv förmåga af lidande och med en obotlig sjuklighet, är mer än tillräcklig orsak till ett tragiskt öde.

Ingen ohelsa i *lifsåskådningen* var dervid medverkande. Tvärtom talar hennes djupa kärlek till lifvet ännu ur hennes sista ord; lifvet var mildt, var rikt och fullt af lyckomöjligheter, fast det krossat henne, som "var för vek att lefva"; människorna voro icke onda, tillvaron icke förtviflad; och det var med en tyst innerlighet, rörande som ett sjukt djurs tacksamhet, hon mottog hvarje grand af ömhet. Intet, som kunde lysa upp i hennes inre mörker, afvisade hon; hon ville bli fri från

sin själs enda sjuka punkt; hon ville "slippa dö", och det finnes icke ett ord i alla hennes meddelanden, som röjer ringaste koketteri med hennes eget tungsinne. Detta var tvärtom så väsentligt i strid med hennes personlighet, att hon själf dömer och behandlar det rätt, då hon kallar det en fix idé, framkallad af lidandet och slutligen alldeles oberoende af viljan.

Med kännedom af dessa psykologiska fakta tar det sig underligt ut, när man hör yttrandet: att Ernst Ahlgrens brist på religiositet gjorde det för henne omöjligt att bära lifvets bördor.

Om man med religiositet menar förmågan att hängifva sig åt något högre än sig själf, då egde Ernst Ahlgren arbetet som sin kult och lifvet själf, i all sin mångfald, var guden i denna religion.

Men om man med religion menar förmåga af hängifvenhet åt någon bestämd religionsform, då saknade Ernst Ahlgren fullkomligt en sådan möjlighet, åtminstone under de senare åren af sitt lif. Utvecklingen och lifvet själf hade mer och mer kommit henne att närma sig antikens — eller kanske snarare tjugonde århundradets — lifsåskådning, medan kristendomens världsförklaring aldrig gjort något djupt intryck på henne. Men detta skulle aldrig någon viss religionsform, lika litet som någon filosofisk världsförklaring kunnat göra; tviflet i och för sig var för henne icke mer betydelsefullt än tron. Hon hade tidigare underkastat sig de kyrkliga formerna utan plåga; de ytligare stridsfrågorna betydde för henne ingenting och hon lemnade äfven de djupaste frågorna öppna; hon förnekade lika litet som hon trodde. Lifvet var för henne icke i främsta rummet *tankens* lif, utan "rörelse, känslor, handlingar", skref hon kort före sin död.

Och sådana människor finnas, människor, icke utan behof af religion, men utan behof af en positiv världsförklaring, människor för hvilka de med detta ämne sammanhängande frågorna aldrig kunna få en afgörande betydelse.

Till hennes, om man så vill hedniska, lifsåskådning hörde hennes orubbliga visshet att man, då lifvets kval icke kunna uthärdas, har rätt att sluta kvalen genom en frivillig död. Gränsen för möjligheten att uthärda var för henne sammanfallande med möjligheten att fullgöra sin särskilda lifsgerning. Så länge själens och kroppens krafter räckte till för arbetet ville hon försöka lefva; sedan ämnade hon dö. Hon talade under årtal om denna död som det afgjorda sakförhållandet i hennes lif; talade derom så, som Seneca eller någon annan af stoikerna plägade tala och ingen, som icke i detta afseende fullt förstod henne, ingen, som ville lägga annat än sin tillgifvenhet i afgörandets vågskål, kunde stå henne nära. Denna ständigt medvetna,

för arbetets skuld bekämpade dödstanke, är den mörka bakgrund, mot hvilken hennes intensiva förmåga af solljus lifsglädje så klart tecknar sig. Hon ville taga allt hon kunde af lifvet, hon ville icke dö förr än hon hade hunnit lefva.

Denna motsättning af lifskraft och dödsmod är blott en skenbar motsägelse. Själens som kroppens sjukdomar bryta lättast de starka. När själslidandet griper en lifskraftig natur, vändes styrkan — som ej kan utödas — på tillintetgörrelse. Och hos Ernst Ahlgren fans ingen hjälp i den rent animala lifslusten, ty den hade ohelsan ödelagat. Hon sade ofta att ingen kunde mäta endast *den* summa af daglig plåga, som en friluftsmänniska som hon kände af att genom sjukdom vara beröfvad full rörelsefrihet och den oerhörda kraftsumma, som gick åt endast för att hålla modet uppe under sjukdomens tryck. Slutligen förbrukades kraften och det lilla, som fans kvar af lifsenergi, ökade endast energien i lidandet.

Hvem kan för öfrigt, i något enda hänseende, mäta en annans lidande? Hvar människa lider på sitt sätt, men konstnärer lida med många människors lidandesmöjligheter tillsamman tagna, och ett stygn, som knapt sårar en vanlig människa, kan för deras temperament bli en obotlig skada för lifvet.

Under sin vistelse i Köpenhamn kom Ernst Ahlgren der som i Stockholm i lifdig beröring med den grupp inom litteraturen, som representerar den moderna lifsåskådningen, särskildt bröderna Brandes, och hon erhöll sålunda många starka väckelser både för sin konstnärliga och menskliga utveckling, en rik insats af bildningsämnen att förarbeta, men också af motsägelser att lösa. Särskildt betydelsefulla för hennes diktning blefvo de stränga omdömen, som från detta håll träffade hennes författarskap. De ökade hennes, under de tidiga motgångarna alstrade, själfmisstro. Och alla de öfriga nu allt talrikare framgångarne — bland annat den dramatiska *I telefon* — kunde icke återväcka själfstilliten. Hennes literära skaplynn — som hon nog ibland sökte böja in i en annan form t. ex. i *Twist*, i Påls figur (i *Fru Marianne*) samt i någon mån i hennes nu nyligen (i Svensk Tidskrift 1 häft. 1889) publicerade *Romeos Julia* — visade henne dock så bestämdt den väg hon hade att följa, så att i detta fall torde hennes ovisshet icke ha kunnat blifva af någon djup betydelse. Men deremot stod för henne frågan om hon, på någon väg alls, skulle nå fram till sitt mål, det fullödiga konstnärskapet. Hon, som hatade allt fuskverk inom konsten, var hennes eget arbete kanske intet annat?

Ju mer erkännande hon fick, ju högre satte hon sitt eget mål, ju mer skärpte hon sin obevekliga själfkritik.

Från och med sommaren 1887 börjar hon frukta att aldrig kunna nå det stora i konsten och vid denna fruktan vänder hon åter till dödstanken. Lifvet hade dessutom från så många andra håll kommit med små möjligheter till svar på stora kraf. Hon stod redan denna sommar inför själfmordet med ett så mognadt beslut, men på samma gång en så ihärdig lifskärlek, att en tillfällig ljusning denna gång kunde föra henne förbi faran. Den dikt, som skrefs natten till den dag hon beslutat att dö, *Förbrytarblod*, är sprungen ur ett skälvande hjärtas djup.

En sommarvistelse i G. af Geijerstams hem och på hösten i Stockholm, skingrade för en tid tankarnes ihärdiga kretslopp kring dödshvilan, som det enda efterlängtvärda, och, som en förströelse från de tunga tankarne, skref hon under denna tid lustspelet *Teorier*.

* * *

I Januari 1888 var det, som dödslängtan blef så mycket starkare än lifslusten, att ett själfmordsförsök egde rum, men misslyckades. Huru stark lifsledan nu blifvit, visade sig i den sorg, hvarmed hon talade om detta misslyckande, som skulle hafva botat en mindre djup fasa inför lifvets tunga uppgift. Från denna stund voro kropp- och själskrafter borta. Hon sökte arbeta: *Romeos Julia*, *Ur mörkret*, *Lifsleda* och hvad som efter hennes död fans i utkast af sorgspelet *Den bergtagna* kom till under denna tid. Hon sökte, med den dödsdömdes ångest, gripa hvarje tag i lifvet, hvar utsträckt hand, som kunde hålla henne kvar. "Jag går omkring som en hund, hvilken vet att han skall dö, men som just därför tigger människors smekningar," sade hon kort före slutet. Allt blef henne under denna tid en så intensiv plåga, att man knappt mäktar fatta huru hon kunde så ytterligt uppröras öfver så oväsentliga ting, om man ej erfarit att ett lidande finnes, hvilket likt eld kastar sig öfver spånet lika väl som öfver skogen, hvilket i allt söker sin näring. Det sista stora försöket till själförsvar mot döden var resan till Paris i en väninnas sällskap; men äfven detta misslyckades. Hon ämnade först dö i Paris. Men hon fann den staden för stor, medan Hörby var för litet. Hon valde då Köpenhamn, der hon under de sista veckorna vistades under förtviflade arbetsförsök och försök till motstånd, ända in i det sista. Men dödstanken smög sig allt närmare, lockande, skrämmande. I sitt sista bref säger hon sig "af öfvermänskliga själskval tvingad ned i det svarta djupet", själskval, som nu ändtligen besekrat hennes fruktan för dödens kval, och hennes vilja att lefva. Hennes själfbeherskning var dock ännu stark nog för att icke sista aftonen förråda att beslutet var oåterkalleligt

fattadt, ens inför Axel Lundegård, som besökte henne om aftonen den 21 Juli, och som under hennes sista, sönderslitna lefnadsår, enligt hennes egna ord varit för henne "allt en god människa kan vara för en annan."

Ensam, som hon lefvat, dog Ernst Ahlgren för sin egen hand natten till den 22:dra Juli 1888.

* * *

Redan den 18 Juli hade Ernst Ahlgren skrivit de ord "till de efterlevande" i hvilka hon gjorde Axel Lundegård till sin literäre arftagare. I ett bref, som fans på hennes bord, är detta arf öfverlemnadt åt honom själf med några enkla ord af tacksamhet, vänskap och förtroende. Som sin önskan uttalade hon också, att bli begravnen i Köpenhamn.

Hon hvilar der på den Vestra kyrkogården nära hafvet. Minnesstenen bär endast namnet *Ernst Ahlgren* och tvenne italienska ord, dem en hennes egen anteckning visat hän till som grafskrift:

Implora pace.

Denna bön var slutligen den enda, Ernst Ahlgren stälde till lifvet. Men på den bönen ger lifvet intet annat svar än — döden.

Ellen Key.

Efterskrift. Med anledning af Dagnys begränsade utrymme hafva nästan alla de brefutdrag, som varit afsedda att fullständiga ofvanstående minnesbild, måst uteslutas. Men i en snart utkommande broschyr, der ofvanstående lefnadsteckning meddelas, komma de att inflyta.

Några drag af Frances Willards verksamhet.

Police Matrons. Woman in the tribune. How to win.

Efter amerikanska uppgifter, meddeladt af Esselde.

Hos oss är Miss Willard känd såsom den sällsynt begåfvade och energiska amerikanska kvinna, som organiserat och leder det kvinnliga nykterhetsarbetet genom "The national woman christian temperance union", hvilken storartade förening från Amerika utsträckt sitt rastlösa arbete *mot* rusdryckerna och *för* den absoluta afhållsamheten äfven till gamla världen. Detta är dock blott *en* sida, om ock den väsentligaste, af Miss Willards verksamhet. Inom nykterhetssträfvandets vida krets har hon tillika indragit en mängd andra reformatoriska företag, inordnat dessa under olika "departement", alla ställda under kvinnliga chefer, biträdda af kvinnliga arbetsstaber. Ett sådant departement omfattar arbetet i fängelser, ransakningshäkten, fattighus och vid polisstationer, m. m.; ett annat bedrifver det rent evangeliska arbetet, ett tredje ordnar föredrag och tal i sociala och moraliska ämnen. Och inom dessa tre liksom alla öfriga den storartade föreningens olika områden är det kvinnor, som organisera, tillse och utföra arbetet, alt under presidentens, Miss Willards, högsta ledning.

Och icke nog härmed. Miss W. är derjämte lycklig skriftställare och utsänder i den läsande världen den ena boken eller artikelserien efter den andra, fulla af goda tankar och människovänliga, praktiska syften.

För att gifva Dagnys läsare en liten föreställning om denna häpnadsväckande kvinnliga företagsamhet lemnas här några meddelanden dels från departementet för det evangeliska arbetet dels från arbetet i häkten och vid polisstationer och dels från Miss W:s skriftställarskap.

* * *

Inom departementet för arbetet bland fångar skall här framhållas en på det filantropiska verksamhetsfältet aldeles ny arbetsgren, det är dels utverkandet af en förordning, att vid alla polisstationer i städer om mer än 25,000 invånare måtte tillsättas kvinnliga biträden, så kallade polismatronor, (police matrons) för att de må taga hand om alla häktade kvinnor, samt dels ordnandet af arbetet för dessa stackars kvinnors höjande och upprättelse. Det har redan lyckats föreningen att få en dylik förordning fastställd inom tvänne stater, Massachusets och New-York, samt derjämte i tio städer inom andra stater.

Den stora nyttan af denna åtgärd, så väl för ordningens skull som isynnerhet för dess inflytande på de häktade, har redan på flera ställen visat sig, och man läser mången gång med rörelse matronornas redogörelser för sitt ofta mycket svåra värf.

En annan, åtminstone för oss ny idé, som den kristliga nykterhetsföreningen realiserat, är den att med större filantropiska företag förena aflönade befattningar för kvinnor, och sålunda bringa välgörenheten att bidraga till stråfvandet för kvinnornas själförsörjning. Denna idé tillämpas äfven på här ifrågavarande område.

Polismatronorna hafva af resp. kommuner betingats löneförmåner, hvilka här skulle synas ofantligt rikliga, men hvilka, i Amerika der alla lönebelopp äro högre än hos oss, ej torde vara sällsynta. Man får dessutom taga i beräkning den stora svårigheten att finna de för en sådan uppgift lämpliga personerna, samt det tunga, för både själ och kropp ansträngande arbetet.

Här några utdrag af reglementet för dessa befattningar.

Ingen polismatrona får anställas utan att till befattningen vara förordad af minst 20 väl ansedda kvinnor, bosatta i den stad der ifrågavarande polisstation är belägen.

Polismatronan skall taga hand om alla de kvinnor, som hållas i fängsligt förvar inom den station der hon är anställd. — — — Hon erhåller sin lön af kommunen. Dock har i några fall den kristliga nykterhetsföreningen åtagit sig att bekosta aflöningen, mot vilkor att få tillsätta personen.

I Chicago, der 10 matronor äro anställda vid 5 stationer uppgår lönen till 500 dollars (omkr. 2,000 kr.) Så ock i Filadelfia som har 6. I städer der man har blott en polismatrona och der hennes tjänst ofta ej påkallas under en hel dag eller flera, skall hon vara på vakt under dygnets alla timmar och har i lön från 350 till 600 dollars. I några fall har hon vid stationen fri bostad med möbler. Blott i ett enda fall har polistjänstemannens hustru antagits till befattningen; det är ju också tydligt att hennes duglighet icke kan mätas efter hans.

Mycket mera kunde vara att anföra om denna förträffliga institution om ej vårt utrymme vore så hårdt begränsadt. Nu måste vi åtnöja oss med att tillägga blott ett par erinringar.

Vi erinra då först om Elisabeth Fry's grundsats: "*Kvinliga förbrytare böra ställas under kvinnors tillsyn*".

För det andra påminna vi om det faktum, att denna grundsats endast i ytterst liten skala tillämpas hos oss i Sverige samt att här finnas

*) Närmare upplysningar om ifrågavarande institution erhålles å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan. Stockholm.

kvinliga förbrytare, hvilka, sammanförda i gemensamhetsfängelse utan uppsigt, lefva der om möjligt ännu värre än utanför fängelset — till någon del kanske, emedan de ej hafva någon "police matron" att tukta och med kärlekens stränghet söka upprätta dem.

* * *

Outröttligt verksam, begagnar miss Willard äfven sin penna för att främja de syften, åt hvilka hon egnat sitt lif; och hon gör det på ett mycket lyckligt sätt. Hennes stil är frisk och ursprunglig, samt ger ett lifligt intryck af en energisk, varmhjärtad personlighet med humoristisk lifsuppfattning. Några ord om hennes bok "*How to win*" torde här vara på sin plats, då den är mycket karaktäristisk för hennes författarskap.

Miss Willard kallar själf sitt arbete "en bok för flickor" och afser det till en rådgifvare vid sträfvan det att vinna framgång i lifvet. Hennes första, väl motiverade och utvecklade uppmaning är denna: "håll fast vid din specialitet; egna dig åt det som bereder dig själf mest tillfredsställelse och hvarmed du kan bäst gagna andra." Hon utgår härvid från det individuella anlagets rätt till utveckling och visar, hur en allt mer genomförd arbetsfördelning gör det nödvändigt för hvar och en att med all makt vinnlägga sig om förkofrandet af just sin *bästa gåfva*, "som alltid fins, var säker på det". Blott arbetet för ett bestämdt mål, som tar alla krafter i anspråk, skall också kunna uttränga det dädlösa drömmeri, som så ofta är "rosten på kvinnans intelligens, masken i hennes ädlaste anlags knopp". Och, säger hon vidare, "världen behöfver det bästa du har att ge". Den fordrar oafåtlig ansträngning, ty den erkänner blott ett enda brott, ej omnämndt i tio Guds bud, det att misslyckas."

Efter en hastig blick på de olika banor, som stå öppna för kvinnan, egnar miss Willard större uppmärksamhet åt två af dessa: filantropisk och journalistisk verksamhet. I synnerhet den förra, såsom den blifvit organiserad i Amerika, lägger hon sina läsare på hjärtat såsom fullt öfverensstämmande med hvad hon kallar "kvinlighetens nya ideal". Dess uppgift skall nämligen, enligt henne, blifva "att göra hela världen lik ett hem."

Det nu påpekade angifver bokens egentliga kärna; härtill sluter sig mer eller mindre löst en serie uppsatser, delvis förut publicerade i tidskrifter. De äro hållna i förtrolig samtalsstil och röra egentligen privatlifvet; allvar och skämt om hvart annat i de mest öfverraskande sammanställningar. Så t. ex. då hon under rubriken "naturens tio budord", förenar uppmaningar till sabbatens helighållande samt krist-

lig tro och bön med enkla hygieniska regler. Författarinnan går så utslutande upp i praktiska och etiska intressen, att hon knappt har blick för något annat. Mycket betecknande i detta afseende är, att hon kallar romanskrifvandet "den ofruktbaraste industri som fins, så framt det ej verkar för något högt, stort, moraliskt syfte." Men just hennes lifliga känsla af det praktiska lifvets kraf, i förening med den mest entusiastiska tro på mänskligheten och i synnerhet på kvinnan, gör att hennes bok, trots oegentligheter och öfverdrifter, fångslar intresset och, som det heter i företalet, "tvingar sina läsare att tänka."

* * *

Departementet för "det evangeliska arbetet" inom de amerikanska kvinnornas kristliga nykterhetsföreningar söker inverka på soldater och sjömän, järnvägspersonal, fabriksarbetare m. fl. Det anordnar föredrag i religiösa ämnen vid offentliga möten samt utbildar och utsänder, eller bereder fast anställning för kvinliga predikanter och själavårdare af olika bekännelser. Ofta lär det ej vara möjligt att efterkomma alla ansökningar som ingå från olika delar af Förenta Staterna, att departementet måtte sända dem af sina kvinliga predikanter eller lärare. Genom denna verksamhet har föreningen lagt i dagen, att kristliga uppgifter ligga och vänta på kvinnan i större mängd och af större betydelse än man hittills insett eller velat medgifva.

Miss Willard är själf en lycklig talare och vid hennes sida verka, inom olika bekännelser, i djupt allvar och oafåtlig medkänsla för svaga eller okunniga medmänniskor, samt med taktfull men gripande välta- lighet, stora skaror kvinliga predikanter och missionärer. Vid kvinno- konferensen i Washington förliden vår, inleddes hvarje dags förhandlingar med bön af kvinliga talare på ett sätt, som syntes gifva åt hela mötet med dess praktiska förhandlingar en stämning af religiös festglädje, som uteslöt hvarje skymt af den småaktiga ofördragsamhet, olika bekännare emellan, hvilken i den gamla världen så ofta splittrar det kristliga lifvet. De båda söndagarne före och efter mötet voro alla Washingtons kyrkor och bönsalar öfverfyllda af allvarliga åhörare, samlade för att lyssna till kvinliga förkunnare af ordet. Bland dem befann sig äfven miss Willard, och ämnet för hennes predikan var lefvernets renhet.

Ej långt förut hade miss Willard af den metodistförsamling hon tillhör valts att såsom dess ombud deltaga i metodistkonferensen i New-York, men blef, då hon, jämte fyra andra valda kvinliga församlings- ombud infann sig vid möteslokalen — vägrad tillträde. Detta *emedan de voro kvinnor*.

Denna händelse, som inom pressen häftigt debatterades, torde gifvit anledningen till att miss Willard samlade och omarbetade en serie af sina artiklar i en religiös tidning och utgaf dem i bokform under titeln "Kvinnan på predikstolen." Boken vittnar om de ledande motiven för det evangeliska arbetet inom miss Willards förbund och skall därför här i korthet omnämnas. Den börjar med en kyrkohistorisk öfverblick. Förf:n omtalar bl. a. huru John Wesley anhållit, att biskopen af London måtte sända metodistförsamlingarna i Amerika en biskop. Den högmyrdige herrn svarade föraktligt, att församlingarne voro för små och landet låg för långt bort. Wesley kände sig då nögdad att själf inviga en biskop, hvilken i sin ordning invigde en annan, som blef de amerikanska metodisternas förste biskop. "Historien upprepar sig", tillägger miss Willard. "Vi stå ännu en gång vid skiljevägen: skola de modiga och rätttänkande männen inom vårt presterskap taga steget ut och erbjuda kvinnorna prestvigning, eller skola kvinnorna själfva taga sin sak om hand? — — Ingen makt i världen, kyrklig eller okyrklig, kan numera i Amerika förbjuda kvinnornas presterliga verksamhet, och helt visst handlade kyrkorna ovist, om de underlåte att med sig inkorporera och organisera de väldiga hjälpkrafter, som här erbjudas dem. Innerligt hoppas och bedja också de arbetande kvinnorna, att deras kyrkor, som fostrat dem till Gud och närt hos dem kraften att gå hans ärenden bland människorna, icke måtte förvisa sina mildhjärtade och trosvarma döttrar från vingårdsarbetet."

Icke heller är kvinnornas religiösa verksamhet något nytt eller opröfvadt. Förf:n erinrar om apostlatidens diakonissor, om huru katolska kyrkan förstod värdet af kvinnans hjälp, huru — såsom Macaulay anmärker, Luther olyckligtvis lemnade den obegagnad, men huru, i trots här af, alt flera kvinnor under sekternas lopp funnit sig kallade att inom olika protestantiska församlingar förkunna de eviga sanningarne. Förf:n erinrar bl. a. om mrs Wesley, hvilken förklarades vara "en skickelig predikerska" långt innan hennes son bildade den första metodistförsamlingen; om Elizabeth Fry, den första fångpredikanten m. fl.

"Numera", fortsätter hon, "gäller frågan icke huruvida kvinnan får undervisa i religion, utan huru hon kan bäst rustas för att göra sin undervisning fruktbarande." Mer än hälften af söndagsskolans lärare i Amerika och England äro kvinnor, och kvinnor leda bönemöten, kvinnor sköta missionstjänst och bibelskolor. Man beräknar att i Amerika — utom kväkerskorna, som alltid haft predikorrätt — för närvarande verka omkring 500 kvinnor såsom prester, dels fast anställda dels med ambulatorisk tjänstgöring. Sammanräknade finnas i Amerika och England tusentals kvinliga bärare af det glada budskapet.

"Skola dessa kvinnor predika i kraft af sina resp. kyrkors myndighet eller i trots af den?" Det är den hufvudfråga, boken framställer och som miss Willard vill förmå sina läsare att hvar för sig besvara.

* * *

Sedan ofvanstående skrefs har biskop Samuel Fallows vid "the Reformed Episcopal Church" i Chicago i Illinois hållit en predikan, hvari förekommo bland annat följande märkliga yttranden:

"Tiden är inne att använda kvinnor vid arbetet för evangelii förkunnande. På påskmorgonen gafs först åt kvinnan uppdraget att bringa människorna det glada budskapet. — De korintiska kvinnorna kunna ej ett ögonblick jämföras med våra dagars förfinade, bildade kvinnor; den förmaning, som ställes till de förra, har ingen tillämpning på de senare. — Det har tagit lång tid för mig att komma till denna slutsats, det måste jag bekänna. Allt för länge hafva människorna missuppfattat kvinnans värde och uppgift. Den närvarande perioden af kyrkans utveckling är mycket vigtig, må vi prester taga oss till vara på det att vi ej måtte finnas strida mot Gud."

Detta frisinnade uttalande af en kyrkans man framkallade mångt uppriktigt amen och många varma handtryckningar, i enlighet med bruket hos metodisterna. Frances E. Willard lofodar det som storlaget. En ny utgångspunkt är gifven säger hon, och de kristna folken komma att afvakta sakens utveckling med spändt intresse.

Litteratur.

Om symboliken i "Frun från hafvet".

Anmärkning

af

Robinson.

Lättfattligheten af historien eller själfva hufvudhandlingen i detta, Henrik Ibsens nyaste skådespel är så öfverraskande fullständig, att här hvarje slags försök till hjälpredda för läsares, skådespelares och åskådares uppfattning vore öfverloppsverk.

Innan Ellida kan och får välja mellan Friman och Wangel, mellan känslorna från samvaron fordom med den kvän-ske sjömannen der ute vid fyren och känslorna från samvaron sedan med doktorn i hans och hennes gemensamma hem — är hon ofri och oansvarig. Hennes lif ligger kvar i sagans eller det outvecklade medvetandets lindor. Hennes stämmningar, föreställningar och impulser äro lika beroende af mer eller mindre tillfälliga dragningar och fränstötningar utifrån, samt af andras vilja, som en hypnotiserad människas. Intrycket särskildt af Frimans oböjliga vilja eller sega, smidiga, starka grepp om hela hennes inbillningskraft har rentaf påtagliga motsvarigheter till hypnotiska inflytanden.

Allt detta finner läsaren eller åskådaren snart.

Men han finner liktidigt det samma vara förhållandet med intrycket af Wangels undfallande, osjälfviska, hänsynsfulla, till alla offer villiga hängifvenhet. Så ofta Ellida varit skild från Wangel en stund, växer oron att få komma i hans närhet igen *så*, att den t. ex. söker sig utbrott i slika abrupta yttranden, som när hon ber en af omgifningen söka upp och föra hit Wangel "strax. För nu kan jag inte *se* honom." Och detta händer *innan* hon återsett Friman. Och dylikt upp-repas *sedan* hon sett honom.

Det är icke hypnotism; fast likheten dermed afsigtligt är antydd i alla uppträdena. Olikheten är ju ganska bestämdt den, att det ej är Friman blott, utan *alla* i hennes omgifning (först och sist dock Wangel) som bestämma hennes impulser. När hon — i öfrigt så alldeles omotiveradt — gifver den hjärtnupne Arnholm fullgoda skäl för sitt afslag på ett frieri

för nu redan tio år tillbaka; när hon slår om i sin stämning mot styfbarnen och sätter äfven sin, af misstag bekomna blombukett bland blommorna hvarmed de fira sin rätta hädangångna mors födelsedag, och i öfrigt vid hvarje liknande tillfälle, vid allt som hon själf tyckes företaga sig —: *så är hennes åtgörande egentligen icke någon handling* utan ännu ett uttryck af barnsligt, lyckligtvis i de flesta fall godsint, harmlöst vankelmod. Det är deremot aldrig något, som hon med klarnad och medveten själfbestämning utför.

Aft så är, ligger genast öppet och tydligt och utan några märken af motsägelser inför en hvar, som gjort äfven den flygtigaste bekantskap med skådespelet.

När åter Ellida kan och får — alldeles ohämmad af andra människor och af yttre hänsyn — själf välja mellan Friman och Wangel, "i frihet och under ansvar"; då visar det sig med ens vara slut på allt detta, som så mycket liknat hypnotism. Då är sagan, barndomen, obestämdheten, morgondimman bortstruken. Då är det full dag. Då påverkas Ellida ej mer genom ens den ringaste återstod af vankelmod, utan allenast genom sin känsla af frihet och ansvar, sin känsla af att vara *i verkligheten* — ej blott *i inbillningen* — kvinna, således personligen myndig vid sitt hjärtas val: och för första gången "med magt i stämman" (som det uttryckligen heter) tillkännagifver hon detta sitt val.

Allt det der förstår ju en hvar — mer eller mindre innerligt, men i alla händelser så, att misstag om meningen ej gärna äro möjliga. Om några ultraprosaiska personer tillägga, att meningen i hela skådespelet hvilar på den omständigheten, att Ellida nu väljer Wangel och att hon icke i stället väljer Friman, så må det sedan vara dessa kommentatorers enskilda sak. Utan dem finge teatrarne aldrig fulla hus. Med behörig hänsyn för konstens pekuniära vidmagthållande må man därför aldrig gå alltför noga till rätta med detta slags teaterbesökare och bokköpare. Men de å sin sida må ej heller hafva rätt att förmena oss öfriga den friheten: att inskränka vår uppfattning till det, som diktaren själf meddelat genom sin dikt således noga afhålla oss från hvarje slags *tillägg*. Och skalden har denna gång i sina hufvudpersoner icke illustrerat någonting annat än själfva den gamla evinnerliga grundlagen för kultur, uppfostran och sammanlefnad,

den hvarje tänkande människa känt sedan urminnes tid, nämligen lagen om den oskiljaktiga samhörigheten af

tvång och ansvarslöshet,
frihet och ansvar.

* * *

Men *hvarför* — männe — har Henrik Ibsen just nu valt detta ytterligt enkla och urgamla motiv, i stället för någonting mera nytt och pikant?

Ja, jag har icke haft tillfälle att "interview" a och utfråga diktaren derom. Och jag är rädd för, att jag på den vägen ej skulle fått veta särdeles mycket.

Men jag vågar här en gissning.

Ibsen har möjligen funnit, att just nu gör sig allmänne-
neligt en viss tankens trötthet gällande i världen — en trötthet efter ifriga strider. Och antagligen har han tyckt sig märka, att tröttheten haft i spåren några principiella förblandningar af det till själfva sin innersta natur rent oförenliga.

Jag tänker mig t. ex., att han inom vissa kretsar trott sig börja upptäcka ett visserligen blott halfvaket men ganska envist Sisyfusarbete på det omöjliga: att söka foga till ett *tvång* och *ansvar*. Jag tänker mig vidare, att han inom andra kretsar sport en till alla delar lika vettlös och ursinnig Tantalussträfvan: försöken att ena *frihet* och *ansvarslöshet*.

Om nu så verkligen skulle vara — så långt kan jag ju tryggt räkna på, att läsaren af denna tidskrift är ense med mig —; då bör det ej anses öfverraskande, i fall en skald, hvilken inom båda kretsarne gjort sig känd som principens härold, just nu lyfte trumpeten till sin mun, endast och allenast för att påminna världen om de rena, starka, genomträngande ljuden i all vår odlings grundackord:

tvång och ansvarslöshet,
frihet och ansvar.

Kvinnans kallelse och uppfostran af Nils Hertzberg, f. d. norskt statsråd.

Denna bok, hvars författare från pedagogens mera anspråkslösa kall, uppstigit till en plats som ledamot af sitt lands regering, har hos oss utgifvits i en af förf. själf ombesörjd och, som i en not uppgifves, för våra förhållanden särskildt bearbetad upplaga. Derjämte åtföljes boken af ett flertal omdömen från såväl den svenska som den norska pressen, hvilket allt, oafsedt ämnets vigt och betydelse, med rätta påkallar vår uppmärksamhet.

Förf. har, som det vill synas, med verkligt varmt intresse studerat den mångtydiga frågan om kvinnans bestämelse och uppfostran, och erkänner att "det ges måhända intet nutids-spörsmål, der utgångspunkterna, meningarna, önskningarna, anspråken äro så skiljaktiga som här." I kortfattade, öfversiktliga sammandrag, med talrika citat, lemnas här redogörelser för olika åsigtter af de förf. på detta område som varit epokgörande eller skolbildande, såsom Bebel, Comte, Stuart Mill, Spencer, Schopenhauer m. fl. samt de inflytanden som kunna spåras från socialism, positivism och öfriga "mäktiga andliga strömningar i vårt århundrade". Äfven finna vi statistiska fakta och tabellariska uppgifter, specielt från de nordiska länderna, hvilka böra vara af värde för dem som icke hafva tillfälle att från flera olika håll samla sådana uppgifter om äktenskapsålder, skolundervisning, yrken och förvärf för kvinnan. Men sedan förf. sagt oss dels hur det nu står till, dels hur han anser att det *icke* skall vara, är det dock ej så alldeles lätt att få en klar öfversigt af hvad han verkligen vill. Med öppen blick för det förflutnas misstag och det närvarandes ofullkomligheter, och icke heller döf för de högljudda kraf på förändring som från alla håll låta sig förnimmas, men själf stående på afgjordt kristlig, biblisk och bekännelsetrogen grund, förefaller det stundom som om förf. offrat åt den nya tidens gyllne kalf, kompromissen, eller med andra ord, vill göra det alltid fruktlösa försöket att låta nytt vin på gamla flaskor. Den fysiskt svagare kvinnan bör, enligt förf., få allt skydd, all hjälp, som samhället kan gifva henne, — blott icke rätt att i detta samhälle föra sin egen talan; hennes anlag, begåfning och hela natur är väsendtligt olika mannens, — men dock må han ensam bestämma hvilka rättigheter och skyldigheter henne bör tillerkännas eller affordras. Kvinnans verksamhet och inflytande, heter det, kan blott inom hemmets värld komma till sin fulla rätt, — men inom denna samma värld skall hon fortfarande stå maktlös och derför oansvarig. Det är ju ett gammalt ord, att ekonomiskt vanmäktigt är kvinnan sedligt ofri!

I allmänhet tycks förf. icke rätt inse eller vilja erkänna att den hårdhändta verkligheten, kampen för tillvaron, i våra dagar af kvinnan fordrar icke blott vaxets mjuka bildbarhet, utan ock stålfjäders spänstiga kraft. Kvinnofrågan är icke, som så ofta påstås och hvarom antydningar icke saknas i föreliggande arbete, en öfverklassens sak, om ock "den tjänande system" hos oss ofta ännu tillhör de stummas läger.

Förf. har dock många varmhjärtade ord, gör många från hans ståndpunkt vidtgående inrymmanden, likasom ock en allvarlig nit-älskan framkallat hans varningsrop mot emancipationens irrfärder utan roder och kompass. Men dessa rop ljuda stundom från orätt strand och kunna då blifva vilseledande. Betecknande nog anför förf. den gamla sagan om "Manden som skulde stelle hemma", på svenskt landsmål: "*Gubben å gumma, som gjole arbetsbyte*", och tillägger: "Huru det gick för hustrun som skulle styra utomhus, derom har sagan varit ridderlig nog att ingenting berätta; jag tänker, att hon näppeligen gjorde sin sak mycket bättre än mannen, som skulle styra och ställa inomhus." Men ridderligheten är en kulturblomma, som sällan torde trifvas i allmogelynnets kärfva jordmån.

Om vi alltså skilja oss från förf:s åsigtter och icke kunna instämma i de slutledningar till hvilka han kommer, är dock en sådan bok som hans välkommen, ty den reder ut frågan, bringar klarhet och mognad i begreppen och visar sanningen af de Grundtvigs ord som förf. citerar:

"Den Mand har aldrig levet
som klog på det er blevet
han først ej havde kjær."

L. N.

Från Riksdagen. Vid innevarande års riksmöte hafva som vanligt ett stort antal motioner blifvit väckta, och här nedan meddelas en förteckning på sådana, som mera direkt beröra kvinnornas intressen. Vid en genomgående granskning af samtliga förslag, finner man, att de allra flesta äfven indirekt gälla dessa intressen, och mer eller mindre afse kvinnornas ekonomiska, sociala eller moraliska förhållanden och livsvilkor. Skattefrågor i alla former, banklagstiftning, kyrkolag, tull- och kommunalstadga, ändring i giftermåls- och ärfdabalk om giftorätt och förmynderskap, fideikommissrätt, nykterhetsfrågor m. fl. ärenden sträcka ju sina verkningar äfven till de orepresenterades djupa led.

Bland motioner om och för kvinnor må dock särskildt nämnas: om anslag till undervisning i kvinlig slöjd i flickskolorna (2 motioner); om pensionering af lärare och lärarinnor i småskolan och biträden i folkskolan (i båda kamr.); om förhöjning af folkskollärares och lärarinnors aflöning; om upphäfvande af den reglementerade prostitutionen; om anslag till utbildande af sjuksköterskor; om upphäfvande af s. k. "tagelott", att vid skifte af arffallen landsfastighet, bror har rätt att systers lott till sig lösa m. fl. Om kvinnans inväljande i kyrkoråd och skolråd hafva tre särskilda motioner

blifvit väckta, hvarförutom till riksdagen afgifvits en kongl. proposition i samma syfte. Det är således all anledning att hoppas att denna af behovet påkallade och tidsenliga reform nu blifver genomförd. Som bekant har denna fråga redan länge stått på dagordningen och framkallat uttalanden från offentliga myndigheter samt meningsbyten inom pressen och vid enskilda och offentliga diskussionsmöten. Frågans vidare behandling af vederbörligt utskott, samt dess slutliga lösning inom kamrarne, skall tvifvelsutän af såväl vänner som motståndare följas med intresse. — En annan kongl. proposition, om skydd för arbetare mot yrkesfara, torde äfven komma att väcka uppmärksamhet och deltagande, helst som dermed förbindes frågan om anställande af sakkunniga inspektörer. Det vore önskvärdt att för kvinnors och barns fabriksarbete, särskild kvinlig inspektion blefve införd, så som exempelvis i Frankrike redan eger rum.

Fredrika-Bremer-Förbundets meddelanden:

H. M. Drottningen har till Fredrika-Bremer-Förbundets yrkes- och studiestipendiefond öfverlemnat en gåfva af 300 kr.

Arbetsområden för kvinnor.

II. Undervisning.

Forts.

Utbildning för lärarinne-kallet i allmänhet vinnes vid högskolorna, Högre lärarinneseminarium samt folk- och småskolelärarinneseminarier. Lärarinnor för döfstumma, blinda och idioter få vanligen genomgå särskild lärokurs vid de olika anstalterna. Tecknings- och slöjdlärarinnor kunna vinna utbildning, dels vid Tekniska skolan i Stockholm, dels vid enskilda lärokurser. Gymnastiklärarinnor hafva att genomgå Gymnastiska Centralinstitutet. (se Dagnys förra häfte.)

a) För afläggande af *filosofie kandidatexamen* vid någon af högskolorna beräknas vanligen en tid af 2 à 3 år, samt för *filosofie licentiatexamen* afläggande 3 à 4 år. För den som vill promoveras till *filosofie doktor* fordras dessutom att skriva en afhandling och offentligt försvara densamma. Såväl filosofie kandidat som filosofie licentiat eller filosofie doktor, som vill vinna anställning vid statens läroverk, måste äfven genomgå en profårskurs vid de statens allmänna läroverk, der en sådan profårskurs är anordnad (f. n. i Stockholm, Upsala och Lund).

Denna kurs fordrar 2 terminer och är dels teoretisk (pedagogik och metodik) dels praktisk (undervisning i tre olika ämnen på tre olika stadier af skolan).

Ännu har kvinna ej samma rätt som man att vinna anställning vid statens allmänna läroverk, utan hon måste begära Kongl. Maj:ts särskildta medgifvande dertill, och kan hon då blifva anställd som extra lärare. Då konkurrensen f. n. är stor vid statens läroverk för gossar, har hon der ej stor utsigt att kunna erhålla anställning, men vid folkskolelärarinneseminiarierna samt vid högre flickskolor torde utsigten till plats vara något större, ehuru hon äfven der har en stark konkurrens från lärarnes sida. Om den nu på dagordningen stående frågan om "samskolor" vinner önskad framgång, skall väl dermed följa kvinnans likställande med mannen i afseende å rätt till lärareplatser vid dessa skolor, och kommer det då helt visst att krävas tillgång på kvinnliga lärarekrafter.

b) För inträde vid *Högre lärarinneseminarium* fordras att hafva fyllt eller under kalenderåret fylla 17 år, hafva god helsa, samt att hafva inhemtat ett kunskapsmått, ungefärligen motsvarande det, som i allmänhet meddelas i ett åttaklassigt högre läroverk för flickor.

Genom det stora tilloppet af inträdessökande hafva dessa att bereda sig på en ganska stark konkurrens.

Kursen vid seminarium är treårig. Utgående seminarister få i allmänhet anställning som lärarinnor vid enskilda flickskolor eller i familj.

c) *Folkskolelärarinne-seminarier* finnas i Stockholm, Skara, Falun, Kalmar och Umeå.

Inträdessökande skall vid början af det kalenderår, då inträde sökes, hafva uppnått en ålder, icke understigande sexton och icke öfverstigande tjugusex år.

Inträdesfordringarne vid dessa seminarier hafva på de senare åren mycket skärpts i följd af det stora tilloppet af inträdessökande.

Kursen är fyraårig, dock kan elev efter tvåårig kurs utgå som *småskolelärarinna*.

För bildande af lärarinnor vid småskolan hafva landstingen i de flesta län anordnat seminarier. Lärokursen beräknas vid flertalet af dessa till 8 månader. Dessutom finnas af enskilda upprättade småskolelärarinne-seminarier i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Undervisningen är fri i alla offentliga seminarier, som äro afsedda för bildande af lärarinnor vid folk- och småskolor. (Forts.)

Å *Förbundets* byrå äro under Januari månad anmälda:

Arbetsgifvare: för erhållande af lärarinna 11, lektioner 16, kontors- och skrifbiträden 4, biträden i hem 3, summa 34.

Arbetsökande: lärarinnor 23, lektionsgifvare 15, kontors- och skrifbiträden 6, värdinna och biträden i hem 6, summa 50.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Samundervisning vid Stockholms folkskolor.* Enligt gällande stadga för Stockholms stads folkskolor är samundervisning tillåten i de tre lägsta klasserna. På hemställan af folkskoleinspektören har öfverstyrelsen för folkskolorna medgifvit, att gossar och flickor få undervisas gemensamt jemväl i folkskolans fjerde klass, der sådant finnes ändamålsenligt.

Vid Lunds seminarium för utbildande af småskolelärarinnor hade vid ansökningstidens utgång 106 personer sökt inträde. Af dessa hade 93 infunnit sig för att undergå prof, men endast 30 elever vunno inträde.

Medicine licentiaten Karolina Viderström är antagen till amanuens vid allmänna barnbördshuset å Handtverkaregatan.

Sveriges första examinerade kvinnliga tandläkare är fröken Constance Elbe, hvilken nyligen aflagt examen härstädes.

Ny industri. Fröken Cecilia Boklund, som i München genomgått en studiekurs i glasmålning har i sin atelier, 18 Hamngatan, börjat utförandet af redan ingångna större beställningar. Fröken B. har studerat för Herr Wilck, elev af Herr Zettler, hvilken utfört de målade fönster, som pryda Klara kyrka härstädes. Firman Zettler är en af Tysklands mest framstående i denna konst.

Vid den nyligen hållna nykterhetskonferensen har denna beslutat, att angående frågan om bränvins- och rusdrycksförbud ej blott mäns utan äfven *myndiga kvinnors* mening måtte höras.

Konferensen antog äfven den resolution, "att å kaféer och utskänkningsställen, der rusdrycker serveras, inga andra kvinnliga biträden måtte anställas, än sådana som fyllt 40 år."

Vid Kristliga Föreningen af Unga Kvinnors nyligen hållna årsmöte lemnades redogörelse för föreningens verksamhet under det förflutna året. Medlemmarnes antal hade varit 181, Gästernas (föreningens yttre ring) antal 73. Den s. k. Ungdomsgrenen, hvilken bildats nyårsdagen 1888 hade å sina olika afdelningar tillsammans 110 medlemmar. Under hela året hade möten 2 gånger i veckan pågått i hufvudlokalen. Derförutom hade hållits symöten, och s. k. Bibelklasser. Vid flyttningstiderna, vår och höst, hade en del af föreningens medlemmar vid ångbåtar och jernvägar mottagit tjänstökande flickor hvilka inbjudits till föreningens lokal, der dessa tider af året möten pågått hvarje afton. Platser hade beredts å 180 tjenarinnor, tillfälligt arbete å 30. Föreningen harnu 14 grenar i landsorten.

Filosofie kandidatexamen har af Fröken Hanna Linnea Christer Nilsson aflagts vid Lunds universitet.

Tidskriften Framåt, utgifven i Göteborg af Herr Albert Breinholm och fru Alma Breinholm-Åkermark, utkommer under 1889 med ett nummer i hvarje vecka, och har blifvit organ för reformföreningen i Göteborg.

Norge. *Om kvinnans rösträtt* har fröken Anna Rogstad hållit ett föredrag i Bergen. Föredraget åhördes af 7 till 800 personer af alla samhällsklasser och mottogs med stort bifall.

Åtta kvinnliga medicine studerande finnas för närvarande vid det norska universitetet, och i Kristiania praktisera fem kvinnliga tandläkare.

England. *Vid de kommunalval som d. 17-de Jan. egderum i London* hafva två kvinnor, Lady Sondhurst och miss Cobden med öfvervägande majoritet blifvit invalda som medlemmar af det s. k. "County Council."

I det nyvalda skolrådet i London äro 4 kvinnliga medlemmar.

Frankrike. *Kvinnliga läkare i Frankrike.* Den 23 Januari disputerade Mlle Blanche Edwards för doktorsgraden inför medicinska fakulteten i Paris under professor Charcot's presidium. Mlle Edwards, elev af Charcot, hade som ämne valt: "L'hémiplégie dans les maladies du système nerveuse", hvilket ämne hon på ett lysande sätt försvarade. Mlle Edwards ämnar egna sig åt kvinno- och barnsjukdomar.

I Paris finnas för närvarande 16 praktiserande kvinnliga läkare, af

hvilka 4, M:lle Goldspiegel, M:lle Schultze, M:lle Edwards och M:lle Chopin erhållit sina doktorsdiplom under de sista 4 månaderna.

Kvinnor och hederslegionen. Sedan franska hederslegionen instiftades hafva 34 kvinnor fått detta ordenstecken. De flesta af de dekorerade damerna hafva varit barmhertighetssystrar, d. v. s. 20 af 34. Några kvinnor hafva t. o. m. fått hederslegionen sig tillerkända för militära förtjenster. Blott en kvinlig konstnär har blifvit dekorerad, nemligen målarinnan Rosa Bonheur.

Fru Andgia de Wolska har för afsigt att i Paris grunda ett bibliotek, bestående af kvinliga skriftställdes arbeten (Bibliothèque internationale des oeuvres des femmes). Ett upprop har i anledning deraf af henne offentliggjorts.

Schweitz. Vid universitetet i Zürich studera för närvarande 70 damer, af hvilka 46 studera medicin och 21 filosofi. Af de 70 damerna äro blott 10 från Schweitz.

Tyskland. I afsigt att verka för kvinnans tillträde till akademiska banor, hvilka i Tyskland äro för henne stängda bildades under förlidna året i Weimar "Deutsche Frauenverein Reform". Föreningen har i och för ernäendet af sitt närmaste mål — upprättandet af ett gymnasium för flickor — utfärdat ett upprop till Tysklands kvinnor.

Afrika. *Mrs Garnet Barbaza* till börden negerinna och född i Amerika, men bosatt i staden Brewersville i negerrepubliken Liberia i Afrika, har väddjat till engelsmännens frikostighet i och för upprättandet af fasta flickskolor i Brewersville. Förträffliga läroanstalter för gossar lära finnas i Liberia, men den kvinliga uppfostran derstädes är i hög grad försummad.

Amerika. Från *Lady Washington till Mrs Cleveland* är namnet på en nyss utgifven samling memoirer öfver de 23 kvinnor hvilka, från det Washington valdes till president hafva residerat i det "hvita huset". Arbetet är utgifvet af Lydia L. Gordon, Boston och berömmes såsom ett värdefullt inlägg i Amerikas historia.

Mrs Kate Richmond står i spetsen för ett stort bly- och zinkbolag i Wisconsin med ett kapital af 500,000 dollars. Hon leder personligen affären och hennes klokhet i dithörande förhållanden är allmänt erkänd.

Den examen vid Drottningens universitet i Kingston som Miss Mitchel tagit och hennes beviljade anhållan om tillåtelse att få praktisera som läkare, har fastställt som ett faktum att lagen icke hindrar kvinnorna i Canada att egna sig åt medicinen. Anhållan inlemnades till medicinska kollegiet i Quebec.

I Chicago grundlades redan för nio år sedan af kvinnor ett fysiologiskt Institut för kvinnor, hvarest hvarje vinter en serie populära föreläsningar i fysiologi hållas af kvinliga och manliga läkare. Medlemmarne i Institutet betala 1 dollar årligen.

Vid Fredrika-Bremer-Förbundets styrelses senaste sammanträde valdes en komité för utredande och förbättrande af svenska tjänstflickors ställning i Danmark, och kommer denna komité att bestå af följande personer: *justitierådet C. G. Hammarskjöld, fru S. Adlersparre, fröken G. Adelsborg, förste aktuarien i Statistiska Centralbyrån J. E. Söderberg samt fröken M. Wærn.*

Kvinliga Industri- och Yrkesidkare.

Hedin & Berlin

Pappershandel

Norrmalmstorg 4.

Postpapper . . . . . från 50 öre pr bok.
Kuvert . . . . . " 35 " " 100 st.
Mora Ständer. . . . . " 35 " " st.
Visit- och Bjudningskort, Portföljer, Ramar, Album, Fotografier, Skrif-,
Rit- och Annotationsböcker, Blomsterkort i största urval m. m.
Ordres från landsorten expedieras mot efterkraf.

OBS!

Sjöberg & Lindström

Bokbinderi, Accidenstryckeri,

Papperspåsfabrik,

Sergelgatan 8.

Obs. Billiga priser.

ANNA SJÖBERG.

FLORENTINA LINDSTRÖM.

Till redaktionen insänd periodisk litteratur:

Nordisk tidskrift, h. 1; Pedagogisk tidskrift, h. 1; Teologisk tidskrift, h. 1; Tidskrift för kristlig tro och bildning, h. 1; Statistisk tidskrift, h. 1-3; De svenska landsmälen, h. 33, 34; Framåt, nr 1-5; Eria, nr 1-3; Helsovännen, nr 1-3; Jordemodern, nr 1, 2; Sedlighetsvännen, nr 1, 2; Svensk läraretidning, nr 1-8; Småskolevännen, nr 1-5; Förr och nu, nr 1, 2; Hemvännen, nr 1-4; Idun, nr 1-7; Svensk Musiktidning, nr 1-4; Nylænde, nr 1, 2; Hvad vi vill, nr 1-4; Tilskueren, nr 1; Kvinden og Samfundet, nr 1, 2; Das Magazin für die Litteratur des In- und Auslandes, nr 1-8; Monats-Bericht des Vereins christlicher Lehrerinnen, nr 10, 11; Deutsche Hausfrauenzeitung, nr 1-7; Frauenberuf, nr 1; Neue Bahnen, nr 1-3; Women's suffrage journal, nr 1-2; English woman's review, nr 1-2; Woman's journal, nr 1-5; La citoyenne, nr 140, 141.

Anmälan.

Dagny, som äfven under förlidet är utgått i en för våra förhållanden stor upplaga, skall fortfarande verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets** ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende". Hon skall äfven följa den nyare literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversigter m. m.

Dagny redigeras år 1889 af fru **Amanda Kerfstedt**, biträdd af en redaktionskomité. Fru **S. L—d Adlersparre** har af helskäl lemnat tidskriftens redaktion för detta år, men kommer att till redaktionens förfogande ställa sin rika erfarenhet och sitt varma intresse.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af förbundet . . kr. 2,50

För icke medlemmar. . . . . " 4,00

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå, 5 **Malmtorgsgatan**, personligen eller medelst postavisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar torde med snaraste till **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå insända sina årsavgifter.

Till redaktionen insända böcker:

Lunholtz, C., Bland menniskoätare, h. 9, 10; *Eliot, George*, Ur landsortslifvet, h. III, IV; *Vallis, C.*, Samskolan. Amerikanska skolförhållanden, särskildt med afseende på samskolan och dess hygien, efter källstudier och egen åskådning. *Lundin, H.*, Klädessömnad. Handledning i mättagning, mönsterritning och tillklippning af fruntimmerskläder.